

En dan nog eens schrijven...

VIJF SUGGESTIES OM JE SCHRIJFDIDACTIEK TE VERSTERKEN

In dit artikel wil ik een pleidooi houden om bij het schrijfonderwijs meer in te zetten op het reviseren en corrigeren van teksten door de leerling zelf en door medeleerlingen. Een schrijfopdracht verloopt doorgaans immers volgens dit stramien: leerlingen krijgen een opdracht, leveren het eindresultaat in en krijgen feedback van de leerkracht. Soms volgt een les waarin klassikaal wordt ingegaan op enkele veelgemaakte fouten. Enkele weken later volgt dan een nieuwe schrijfopdracht, waarbij de leerkracht verwacht dat leerlingen de gekregen feedback in de praktijk omzetten.

Gino Bombeke

Over de auteurs

GINO BOMBEKE

gaf 14 jaar les in het secundair onderwijs. Momenteel is hij vakbegeleider Nederlands voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen in de regio Mechelen-Brussel en lector aan de SLO Nederlands van de KU Leuven.

Bij de klassikale voorbereiding van een schrijfopdracht ligt de focus hoofdzakelijk op inhoudelijke elementen en genrekenmerken. Zowel bij de correctie als bij de remediëring ligt de focus daarentegen op vormcorrectheid. In het hele proces krijgt de leerling de rol van tekstproducent en de leraar die van corrector.

In wat volgt, doe ik enkele voorstellen om leerlingen actief aan de slag te laten gaan met hun eigen teksten. Hierdoor wordt de feedback een integraal deel van het eigenlijke schrijfproces. De suggesties die ik voorstel, moeten er bovendien mee voor zorgen dat we met onze leerlingen toewerken naar zelfredzaamheid en afstappen van het

idee dat de leraar het schrijfproces stap voor stap begeleidt en aangeeft wat een leerling op een bepaald moment moet doen. Hieronder presenteer ik vijf technieken die in de eigen klaspraktijk hun vruchten hebben afgeworpen en die ook bij collega's tot een versterking van de schrijfdidactiek hebben geleid.

1. WERK IN TWEE RONDES

De schrijftaken die leerlingen krijgen, zijn vaak stappenplannen die naast de eigenlijke instructies ook heel wat tips bevatten over vorm, levendigheid, gen-

rekenmerken en lay-out. Als leraar proberen we leerlingen zo alle informatie te geven die nodig is om een knap resultaat af te leveren. Daarnaast krijgen leerlingen vaak nog een evaluatiematrix, die transparant weergeeft op welke vlakken de tekst geëvalueerd wordt.

Het nadeel daarvan is dat leerlingen die het moeilijk hebben met schrijven of die er weinig voor gemotiveerd zijn, plots twee moeilijkheden hebben: ze moeten de opdracht overleven én ze moeten alle tips in hun werk toepassen. De cognitieve belasting komt daardoor erg hoog te liggen. Ze botsen tegen een veelheid aan informatie aan, maar weten niet hoe te beginnen.

Bij leerlingen die aan het begin van hun schrijfproces staan of die kennismaken met een nieuw tekstgenre, raad ik aan om de opdracht in twee fasen te formuleren. Laat leerlingen eerst een inhoudelijk resultaat afleveren, dat ze dan in een tweede ronde verfijnen. Zo ontstaan er twee schrijffases met elk een gerichte focus. De stappenplannen worden korter en de tekstverfijning komt expliciet aan bod.

2. LAAT LEERLINGEN LUISTEREN NAAR HUN EIGEN TEKSTEN

Niet alle leerlingen nemen de tijd om hun teksten na te lezen. Als ze dat wel doen, ligt er doorgaans ook weinig tijd tussen het schrijven en het nalezen. Hierdoor vallen heel wat fouten niet op. Vooral dubbele woorden, ontbrekende woorden, te lange zinnen en herhaling worden niet opgemerkt, omdat de boodschap van de tekst nog vers in het hoofd zit.

Vraag leerlingen om hun tekst in een text-to-speech-toepassing (zoals *Natural Readers* of *Voki*) in te geven. Zo kunnen ze luisteren naar het eindresultaat. Bovengenoemde fouten zullen duidelijk naar voren komen en deze aanpak zal voor een aantal leerlingen een motivator zijn om verder te gaan dan het louter afwerken van een eerste en tegelijkertijd definitieve versie.

3. MAAK GEBRUIK VAN SCHRIJF-ASSISTENT

Voor leerkrachten zijn er een aantal tools op de markt die helpen bij het verbeteren van teksten. Een online platform of verbeterstick herkent hierbij frequent gemaakte fouten en voegt verbetercodes aan het werk van leerlingen toe. Dergelijke initiatieven zijn op zich zeer waardevol: niet alleen ondersteunen deze pakketten de leraar en zorgen ze ervoor dat er tijd vrijkomt om zinvolle woordfeedback te schrijven, ze voorzien bovendien ook in gericht remediëringsmateriaal zodat leerlingen op maat met taalgerichte problemen aan de slag gaan.

Het nadeel is dat ze bevestigen dat het verbeterwerk door de leraar gebeurt. Bij een krachtige schrijfdidactiek gaat de leerling zelf nadenken over wat hij schreef en zoekt hij naar verfijning.

Wijs leerlingen daarom op *Schrijfassistent* (schrijfassistent.be), een tool die het ILT van de KU Leuven samen ontwikkelde met *De Standaard* en vrt. Laat leerlingen hun tekst ingeven en leer hen de toepassing te gebruiken om spelfouten in hun tekst op te sporen en tips te krijgen over de stijl van het eindresultaat (naamwoord, passiefgebruik, herhaling en toon).

4. GEEF CONCRETE OPDRACHTEN BIJ PEERFEEDBACK

Tijdens klasbezoeken en gesprekken geven leraren aan dat peerfeedback bij teksten niet altijd het gewenste resultaat oplevert. Afhankelijk van de eigen spelling- en schrijfvaardigheid laten leerlingen fouten staan of geven ze oppervlakkige tips. Als dit het geval is, dan helpt het om leerlingen heel concrete opdrachten te geven.

Enkele voorbeelden:

- *Markeer in het groen twee zinnen die je onduidelijk vond*
- *Duid in de tekst één plaats aan waar een voorbeeld de lezer meer duidelijkheid geeft*
- *Onderstreep een passage die je langdradig vond*

Vervolgens kun je leerlingen vragen om een stuk te herschrijven, een voorbeeld te suggereren of concreet te benoemen waarom de passage saai was. Deze suggestie is complementair met de vorige: waar in de vorige tip de focus lag op vormcorrectheid, staat hier de appreciatie van een lezer centraal.

5. VOORZIE STERKE VOORBEELDEN

Zowel beginnende als gevorderde schrijvers hebben ter ondersteuning meer aan een goed voorbeeld dan aan een stappenplan. Toch bevatten handboeken, stijlguides en eigen cursussen hoofdzakelijk instructies die leerlingen stap na stap naar een eindresultaat gidsen.

Maak in de klas sterke voorbeelden (resultaten van een vorig schooljaar of van gelijkaardige opdrachten) beschikbaar. Je hoeft ze niet voor alle leerlingen te kopiëren. Als je een aantal exemplaren op een vaste plaats in de klas beschikbaar houdt, dan zie je welke leerling ze gaat bekijken en welke niet. Zo kun je een gesprek aangaan met onzekere leerlingen die te snel naar het voorbeeld teruggrijpen of andere leerlingen net aansporen om te gaan kijken.

Hoe sterk de redigeervaardigheid van een leerling zich ontwikkelt, hangt af van veel factoren. Wat we als leraar kunnen doen, is in de loop van het secundair onderwijs actief werken aan de attitude om teksten na te lezen en zelf op zoek te gaan naar alternatieven. Bovenstaande suggesties proberen de schrijfmotivatie te verhogen en leerlingen actief aan de slag te laten gaan met hun eigen teksten. Ze zijn niet bedoeld als eindpunt, maar vormen tussenstappen om leerlingen te laten inzien dat een eerste versie geen eindversie is.

Meer lezen?

In 2011 verscheen het eindrapport van een reviewstudie naar wat de handvatten zijn voor goed schrijf- en leesonderwijs, op vraag van de Vlaamse overheid. De betrokken onderzoekers hebben dat rapport omgewerkt tot de brochure *Beter leren lezen en schrijven* (2013), waarin allerlei tips zijn opgenomen om de lees- en schrijfvaardigheid van kinderen en jongeren te verhogen. De brochure kan gedownload worden via onderwijs.vlaanderen.be.

Een ander boeiend rapport is *Writing Next: Effective Strategies to Improve Writing of Adolescents in Middle and High Schools* (2007), waarin Steve Graham en Doloris Perin inzicht bieden in elf specifieke aanpakken waarvan onderzoek heeft aangetoond dat ze de schrijfvaardigheid van leerlingen kunnen versterken.